

A balatonmenti üdülőtelepek könyvtármunkájáról

A nyári üdülési idény néhány nap mulva befejeződik. Mint minden nyáron, az idén is több tízezer dolgozó töltötte szabadságát a Balaton melletti szép üdülőtelepeken. A jól végzett munka után vidáman, gondtalanul, fűrödve, szórakozva — és hozzátehetjük olvasva — pihentek.

Nézzük meg, hogy a könyvtárak a maguk eszközeivel hogyan tették még kellemesebbé a dolgozók pihenését. Igen nagy eredmény, hogy ma már minden üdülőben kisebb-nagyobb, többé-kevésbé megfelelő könyvtár van. A könyvtárak állománya, ha összetettjük a férőhelyek számával, kielégítő. Egy beutaltra átlag két könyv esik, de gyakori, hogy ennél több. Például Hévízen a VASAS Üdülőben 100 beutaltnak 567 könyv áll rendelkezésére. Ezeket a könyveket olvassák is. Ezt igazolja az, hogy a part napos időben, de lényegében egész nap — a parkok árnyas padjain olvasó embereket látni. Ha valaki az üdülőtelepről a partra megy, könyvet is visz magával. Sok beutalt már otthon gondoskodik megfelelő olvasnivalóról, de sok és komoly igényt kell az üdülőkönyvtáraknak is kielégíteni. Több könyvtár forgalmi statisztikáját összegezve megállapítható, hogy kéthetes beutalás alatt egy főre 1—1.4 könyv kölcsönzése jut, vagyis egy 100 férőhelyes üdülőben két hét alatt 100—140 könyvet forgalmaznak. Ha figyelembe vesszük, hogy sokan otthonról is hoznak könyvet, akkor ez a szám komoly eredmény.

Az olvasók igényesek. Ahol régebben leküldött anyag van a könyvtárban, ott a forgalom gyengébb, mint a friss, új kiadású könyvekkel rendelkező könyvtárakban. Példa erre, hogy a Népkönyvtári Központ által leküldött anyag nagyobb forgalmat ér el, mert abban a legújabb könyvek megvannak. A siófoki Építők Üdülőtelepén 580 könyvből mindössze 60 a Népkönyvtári Központ által leküldött könyvek száma, vagyis az egésznek alig több mint 10 százaléka. Ezzel szemben a kölcsönzések 30—40 százaléka ebből a 60 könyvből történik. A könyvtárak új könyvekkel történő feltöltését tehát erőteljesen szorgalmazni kell.

Régebben az esős és fürdésre nem alkalmas időt tartották jónak a könyvforgalom fellendülése szempontjából. Kétségtelenül igaz, hogy az időjárás hatással van az olvasásra, de nem olyan mértékben, mint azt egyesek beállítják. A tény az, hogy az olvasni szerető ember nemcsak rossz időben olvas, hanem még napozás közben is.

Eredményként kell venni — ami nem

utolsósorban a SZOT által megbízott egyetemista instruktorok munkájának tudható be, — hogy a könyvtárak állománybavétele, feltározása az általuk megátogatott könyvtárakban megtörtént. Kátóna Jenő elvtárs, aki »A Könyvtáros«-ban május végén írt a balatonai könyvtárak helyzetéről, még jogosan hiányolta ezt. Az instruktorok dicséretet érdemlő munkájának eredményeként jobb elhelyezést is kaptak a könyvtárak. Sok helyen mutató üvegszekrényekben vannak a könyvek. Megindult a könyvek és a könyvtárak propagálása is. Ma már több üdülőben megtalálható a könyvtári helyet és kölcsönzését hirdető felirat; a falújságon megjelent a »Mit olvassunk« című rovat. Papp András a keszthelyi Postás Üdülő kultúrfelelőse igen ötletes módon használta fel az Állami Könyvtérjesztő Vállalat plakátjait. Az azokon népszerűsített könyveket, mivel azok a könyvtárban nem voltak mind meg, behelyettesítette a könyvtárban meglévő jelentősebb könyvek borítólappjaival. További megvalósítható — néhány helyen már alkalmazott — módszer, kisebb irodalmi viták kezdeményezése, kiállítások szervezése, ötletes plakátok készítése, műsoros estén könyvtombola, stb. A legeredményesebb propagandamódszer, ha a könyveket lehetőleg üveges szekrényben, — forgalmas helyen (ebédlőben, társalgóban) helyezik el.

Visszatérve az előbb idézett cikkekre, igaz az, hogy üdülés közben kapnak kedvet az olvasáshoz. Sok beutalt itt látja megvalósíthatónak azt a vágyát, hogy olvasson. A példák egész sorát idézhetjük. Pólya Endre géplakatos két hét alatt 5 könyvet olvasott el, többek között Nexó: Hódító Pelle, Makarenkó: Új ember kovácsa című műveket, összesen több mint 2000 oldal szépirodalmat. Seres Mária, a VILESZ segédmunkása 8 könyvet olvasott el két hét alatt. Vannak olyan beutaltak is, akiknek otthon nem jutott sok idejük szépirodalom olvasására. Ezek a dolgozók az itt töltött időt használják fel arra, hogy pótolják az elmulasztottakat. Az üdülés tehát sokszor a rendszeres olvasástól elszakott embert is visszaviszi az olvasók népes táborába.

Ezek az eredmények és a tapasztalt igények kötelezővé teszik számunkra, hogy a hibákat, azok sürgős kijavítása végett, felvessük. Elsősorban a könyvtárak állományának felfrissítését kell megoldani. Itt főszempont az új könyvek azonnali eljuttatása a könyvtárakba. Ne forduljon elő az, ami a Sztálin Vasmű üdülő telepén megtörtént, hogy az idén is ott üdülő dolgozó azzal hagyta ott a könyvtárat,

hogy »ugyanaz mint tavaly volt«. Sok szépirodalmat kell eljuttatni és nemcsak prózai írásokat, hanem költők műveit is. Helyesnek tartjuk a SZOT üdülési központ tervezetét, mely szerint az üdülőket fenntartó üzemekkel az üdülőkben lévő könyvanyagot a tél folyamán kicseréltük. E mellett a SZOT-nak gondoskodnia kell jövőre megfelelő anyag biztosításáról.

Egyes lelkiismeretes kultúrfelelősök és gondnokok lelkes munkáját sajnos leontja néhány nem megfelelő ember felelőtlen, minimális hozzáértést is nélkülöző munkája. Sürgősen meg kell szüntetni a könyvtármunka még fennálló lebecsülését.

Nemcsak a gondnokok, hanem egyes kultúrfelelősök sem értékelik e munka jelentőségét. És ha értéklik is, felkészültség nélkül nem tudják ellátni a könyvtárak vezetését. Igen fontos, hogy a SZOT a kultúrfelelősök kiválasztásánál nagyobb gondossággal járjon el. Olyan kultúrfelelős, aki nem olvas, alkalmatlan a könyvtár kezelésére és képtelenedem abban, hogy az ilyen »kultúr-munkás« nevelni tudjon embereket. Egy-két ismerkedési est, hajókirándulás, kultúrműsor adminisztratív lebonyolítása még nem kultúrmunka. Szólni kell a kisebb telepek gondnokairól, akik az üdülő gazdasági ügyeinek intézése mellett aránylag jól végzik a kölcsönzési munkát is, de ha azt látják, hogy egy-egy megbeszélés alkalmával a főzés, elhelyezés, takarítás problémái mellett nem esik szó — vagy csak igen kevés — a könyvtármunkáról, nem foglalkoznak többé vele. A leküldött szervezők javasolták a SZOT-nak, hogy mint elsődrendű nevelési kérdést a könyvtár kérdését emeljék ki a kultúrfelelősök és gondnokok egyéb teendői közül. Ugyanakkor javasolták munkaverseny indítását a »legjobb üdülőkönyvtáros« címért. Erre a javaslatra a SZOT hévizi kirendeltségének vezetője azt mondta, fölösleges, mert a könyvtárosi munkát a megbeszélések alkalmával értékelik. A síófoki gondnokok augusztusi értekezletén azonban, a fenti állítással ellentétben, nem is esett szó a könyvtárakról. Így nem lehet azon csodálkozni, hogy a Szikra Üdülő kultúrosa, akinek 8 és 9 óra között van a kölcsönző órája, fél 10-kor még ágyban volt, és azon sem, hogy az instruktorok által megadott minimális feladatokat, mint például a könyvtár helyét megjelölő plakát készítése, sem hajtják végre. A tapasztalat az, hogy a gondnokok és kultúrfelelősök között él az a helytelen felfogás, hogy csak azt, amit »felülről« sürgetnek, igyekeznek végrehajtani. Ahol a könyvtármunkát

ellenőrizték, ott kezdtek törődni vele. Semmi értelme sincs azonban a feladatok megoldásának, ha annak elvégzését nem kérjük számon. Az instruktorok munkájától és egy-két megbeszéléstől eltekintve márpedig ez a helyzet. Ebből következik a pontatlanság, a munkafegyelem lazasága is. Egyik-másik kultúrfelelős a kölcsönzési idő kezdetén még ott van a könyvtárban, de 10 perc után, ha nem jön senki, elmegy. Sokszor zárva vannak a könyvtárak a kölcsönzési idő alatt, a kezelő pedig — mint például a balatonszéplaki kultúrfelelős — a Balaton partján halászik. Hiba volt, hogy a SZOT csak mellékesen foglalkozott ezzel a fontos kérdéssel.

Helyes lenne a könyvtárak raktározási rendje dolgában is olyan döntést hozni, amely nem terheli meg túlságosan a könyvtárak kezelőit. Ugyanis a SZOT utasításának megfelelően a könyvtárak szoros betűrendben raktároznak; a szerző neve, azon belül a cím szoros betűrendjében. Ugyanakkor az utasítás nem engedi meg a könyvek gerincén történő számozást. Ezt az utasítást azzal a céllal adták ki, hogy a könyvtárak kezelőit a könyvek szeretetére és ismeretére neveljék. A betűrendes raktározási rend kétségkívül rendszert teremt a könyvvállványon. De meg kell engednie az utasításnak azt, hogy ezután sorszámozzák a könyveket és gerincükön, kis kerek címkén a könyv számát feltüntessék. E rend alapján el lehet készíteni a betűrendes katalógust, ami az üdülőben több helyen kifüggeszthető. Ezzel a módszerrel a könyv, keresgélés nélkül, pillanatok alatt kiadható.

A Népkönyvtári Központ sem segítette eléggé az üdülőkönyvtárak munkáját. Pedig a járási könyvtáraknak adott több módszertani irányítással erre módja lett volna. Okulva az ideai tapasztalatokon, a jövő nyáron a balatonmelléki járási könyvtáraknak úgy kell munkájukat megszervezni, hogy az üdülőkönyvtárakat megfelelően segíteni tudják.

Végül egy olyan hiba, amely nem a könyvtárakban van, de ami ellen a könyvtárak sokat tehetnek. A cikk első részében utaltam arra, hogy sokan hoznak az üdülés tartamára magukkal könyvet. Nos, ezek nem mindig megfelelőek. A filléres ponyvafüzetektől a vaskos, burzsoa szemléletet tükröző regényekig, még elég sok haszontalan könyvet olvasnak. Ezeket a könyveket persze nemcsak az olvassa, aki magával hozza, hanem gyakran többen is elolvassák. Ha a telep könyvtára jól működik, az ilyen könyvek továbbkölcsonzésének elejét lehet venni. A jó könyvtáros az ilyen könyvet

olvasónak meg tudja magyarázni, hogy amit olvas, nem egyéb ámitó hazugságnál.

Okulva a fentiekből, a jövőben megfelelő könyvtárakat és jó könyvtárkezelőket kell biztosítani. A központi étkezőhelyiségekben nagyobb könyvtárakat kell létesíteni. Gondoskodni kell arról, hogy ezekből a könyvtárakból a más üdülőkhöz elhelyezett, de étkezni odajáró dolgozók is kölcsönözhessek könyvet. Ez azért is fontos, mert a kisebb üdülők könyvtárai kis állományuknál fogva gyakran nem elegendőek az olvasók igényeinek kielégítésére. A kisebb telepeken el kell érni azt, hogy a könyvtár kötettszáma a beutaltak számának többszöröse legyen.

Az olvasók számát növelni kell. Ennek vizont elengedhetetlen feltétele, hogy a könyvtárakat kezelő kultúrfelelősöket, gondnokokat a nyaralási idény kezdete előtt rövid kiképzésben részesítsék. Tájékoztatni kell őket a könyvtárak nevelési feladatairól, a minimális kezelési technikáról. A könyvanyag összeállításánál figyelembe kell venni az olvasók összetételét. Az üdülőkhöz az ország minden részéből érkeznek beutaltak, akik az olvasottság különböző fokán állnak és ennél fogva igényük rendkívül változatos. Az ideai tapasztalatok alapján ajánlatos a könyvtárakban elsősorban magyar és szovjet szépirodalmat küldeni, mert a beutaltak ezt keresik a legjobban. Ezzel szemben a nagyobb telepek és a köz-

ponti étkezőhelyiségek könyvtáraiban szükséges, hogy a legfontosabb politikai művek is feltétlenül meglegyenek.

Komoly alapot kell biztosítani a könyvpropagandának. Azok a helyes és bevált kezdeményezések, melyekről fentebb szóltam, még kevés helyen vannak meg, de mert megvannak és eredményesek, mindenütt megvalósíthatók. Rá kell térni a kiállítások és a könyvismertetőik fokozottabb alkalmazására. A járási könyvtáraknak gondoskodniuk kell a strandkönyvtárak felállításáról, legalább a nagyobb fürdőtelepeken. Ez a kérdés a járási székhelyeken feltétlenül megvalósítható. (A Balaton körül 5 járási székhely van!) Természetesen a részletkérdéseket — elsősorban a kölcsönzés módjait — még ki kell dolgozni.

Ebben a cikkben csak a SZOT-hoz tartozó könyvtárakban szerzett tapasztalatokat dolgoztam fel, de az a véleményem, hogy a többi üdülőtelepek könyvtárügyét intéző szervek is levonhatják tanulságait. Az üdülőkönyvtárak ügyével jelentőségükhöz mérten kell foglalkozni. Pontos, megdöntött intézkedésekkel, jó könyvekkel biztosítani kell azt, hogy a Balaton mellett pihenő dolgozók még megelégedettebbek legyenek és ne csak az üdülés alatt, hanem az után is szeressék barátjukként a könyvet, a tudás forrását.

GASCHLER REZSŐ

Az új járási és függetlenített községi könyvtárosokkal tartott megbeszélés tapasztalatai

A Népkönyvtári Központ augusztus 3—7-ig egynapos gyakorlati munkát szervezett Budapesten az új járási és a függetlenített községi könyvtárosok részére. Az alaposabb munka érdekében egy napra 8—8 járási, illetve 15—18 községi könyvtáros jött fel Pestre. A könyvtárosok tájékoztatást kaptak a szervezeti kérdésekről, a statisztikai adatszolgáltatásról stb. és munkájukat érintő különböző kérdéseket tettek fel. A gyakorlati munka gerincét azonban az írásban és szóban adott válaszok és az ezeket követő vita alkotta, ami felölelte a könyvtári munka egész területét.

Ez az ötnapos gyakorlati munka számos értékes tapasztalattal járt. Néhány ezekből a tapasztalatokból:

1. A tanácsok egy része nemtörődömséggel kezeli még most is a könyvtár-

ügyet, figyelmen kívül hagyja az 1952. májusi minisztertanácsi határozatot. Így pl. a lenti járási tanács annak ellenére, hogy hónapokkal azelőtt tudta, hogy július elsejével járási könyvtár nyílik, egyáltalán nem gondoskodott helyiségről. A könyvtárossal küldött levelében azt írja, hogy nem tud semmi bizonyosat közölni a könyvtári munka megkezdésének időpontjáról. A levélből nem az derül ki, hogy saját intézményéről van szó, hanem mintegy közömbös harmadik beszél a járási könyvtárról. Hajdúhadházon a könyvtár egy eldugott, piszkos helyen van a könyvtáros közlése szerint. Bajóton a tanács ki akarja kapcsoltatni a villanyt a könyvtárból.

2. Egyes tanácsok nem nevezik ki idejében a könyvtárosokat, vagy sok helyen alacsonyabb fokozatba sorolják be őket,